

Ochrona sądowa samodzielności powiatu wynika wprost z art. 165 ust. 2 Konstytucji RP (jest on stosowany bezpośrednio przez sądy, nie przewiduje wyjątków od tej zasady). Oznacza ona, iż każda jednostka samorządu terytorialnego może dochodzić swoich praw naruszonych przez złamanie zasady samodzielności przed niezawisłym sądem. Ochroną objęte są zarówno skutki rozstrzygnięć nadzorczych organów administracji państwowej, jak też prawo do samodzielnego wykonywania swoich zadań i korzystania z własnych uprawnień przez powiat. Ochrona ta realizowana jest kolejno przez: sądy administracyjne, sądy cywilne oraz Trybunał Konstytucyjny.

Głównym środkiem ochrony samodzielności jednostek samorządu terytorialnego jest prawo wniesienia skargi lub wniosku do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Powiat może wnieść skargę, w której kwestionuje legalność zastosowania lub treść aktu nadzoru np. rozstrzygnięcia nadzorczego. Skarga może obejmować dodatkowo treść decyzji lub postanowienia administracyjnego, a także bezczynność organu administracji prowadzącego postępowanie administracyjne, którego powiat był stroną.

Sądowa ochrona samodzielności powiatu może być realizowana w drodze powództwa do sądu powszechnego. Powiat jako osoba prawna jest uprawniona do występowania przed sądem powszechnym na ogólnych zasadach dla osób prawnych. Może zatem pozwać do sądu cywilnego każdy podmiot (mający zdolność sądową), który narusza samodzielność powiatu w sferze prawa prywatnego. Dotyczy to m.in. praw majątkowych i niemajątkowych, wierzytelności czy roszczeń odszkodowawczych powiatu. Jest to pomocnicza do skargi forma sądowej ochrony, która uaktywnia się szczególnie w finansowym aspekcie samodzielności powiatu np. orzekanie o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego.

Wymienione powyżej formy sądowej ochrony samodzielności powiatu realizowane są na etapie stosowania prawa. Na etapie stanowienia prawa, możemy wskazać ochronę sądową Trybunału Konstytucyjnego. Zgodnie z orzecznictwem (np. *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2003 r. Sygn. akt K 24/02*) ochrona udzielana przez Trybunał Konstytucyjny całkowicie spełnia wymóg ochrony przed naruszeniem zasad samorządności lokalnej ustanowionej w EKSL i Konstytucji. Zabezpieczenie samodzielności powiatu Trybunał dokonuje poprzez m.in. kontrolę zgodności z Konstytucją RP ustaw regulujących prawną pozycję j.s.t. czy rozpatrywanie wniosków o zbadanie zgodności z Konstytucją RP aktów wykonawczych do ustaw.

Źródła: Jan Zimmermann, Prawo Administracyjne; Jagoda Joanna, Sądowa ochrona samodzielności jednostek samorządu terytorialnego; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku, z dnia 29 marca 2018 r. III SA/Gd 126/18